

KANDUNGAN

	Muka Surat
Abstrak	i
Penghargaan	ii
Kandungan	v
Senarai Jadual	viii
Senarai Rajah	ix
Senarai Istilah	x
1. PENDAHULUAN	1
2. HYMAN P. MINSKY DAN HIPOTESA KETAK-STABILAN KEWANGAN	5
2.1 Kerapuhan Kewangan (<i>Financial Fragility</i>) yang Bersifat Dalaman (<i>Endogenous</i>)	5
2.2 Determinan Sistem Kewangan yang Kuat dan Rapuh	7
2.3 Anjakan Menuju Ketak-Stabilan Kewangan: Kitaran Minsky-Kindleberger	9
2.4 Perubahan Awal (<i>Displacement</i>)	12
2.5 Kegairahan Ekonomi (<i>Euphoria</i>)	13
2.6 Keraguan (<i>Distress</i>) dan Krisis Kewangan	16
2.7 Kritik dan Ketak-setujuan terhadap Hipotesa Minsky	20
2.8 Pertalian dan Had Hipotesa Minsky	25
2.9 Hubungkait Hipotesa Minsky dalam Krisis Kewangan Indonesia	28

3.	DASAR KETERBUKAAN KEWANGAN INDONESIA DAN KEBERKESANANNYA	29
3.1	Program Keterbukaan / Deregulasi Perbankan	29
3.2	Program Keterbukaan / Deregulasi Pasar Modal	33
4.	PERLUASAN DAN KEGAIRAHAN EKONOMI	35
4.1	Perluasan Perbankan dan Ekonomi	35
4.2	"Sumarlin Shock" dan Ketentuan Prudential Banking	37
4.3	Kegairahan (<i>Euphoria</i>) Ekonomi Indonesia	40
	<i>4.3.1 Minat dan Kemasukan Pelaburan Asing</i>	43
	<i>4.3.2 Minat Pelaburan Dalam Negara</i>	44
	<i>4.3.3 Pelaburan Portfolio Asing</i>	45
	<i>4.3.4 Transaksi di Pasar Modal Jakarta</i>	46
	<i>4.3.5 Transaksi di Pasaran Wang Antar-Bank</i>	48
	<i>4.3.6 Pelaburan Dalam Surat Hutang Indonesia</i>	51
5	ANJAKAN MENUJU KETAK-STABILAN KEWANGAN	55
5.1	Kerapuhan Dalam Sistem Perbankan Nasional	55
	<i>5.1.1 Persediaan dan Peningkatan Risiko Internal Perbankan</i>	57
	<i>5.1.2 Penurunan Kadar Keuntungan Perbankan</i>	59
	<i>5.1.3 Pegawai Bank yang kurang Cekap dan Insentif Untuk Bertindak Agresif</i>	61
	<i>5.1.4 Kumpulan Syarikat / Konglomerat dan Perbankan</i>	62
	<i>5.1.5 Pengurusan Bank Pusat Yang Lemah</i>	64
	<i>5.1.6 Rasuah, Kolusi dan Pelanggaran Ketentuan dan Peraturan Perbankan</i>	65
	<i>5.1.7 Pinjaman Lapuk dan Tak Berbayar di Perbankan Nasional</i>	70
5.2	Kerapuhan Akibat Kemasukan Modal Asing (<i>Capital Inflow</i>)	70
	<i>5.2.1 Jumlah (Stock) Modal Asing/ Hutang Luar Negara</i>	71

<i>Yang Sangat Besar</i>	
<i>5.2.2 Struktur Hutang Berjangka Masa Pendek</i>	72
Kerapuhan Struktur Kewangan Syarikat Swasta	74
Risiko Mata Wang dan Kewanan Syarikat Swasta	76
<i>5.4.1 Kenaikan Risiko Pertukaran Mata Wang Asing</i>	77
<i>(Currency Risk)</i>	
<i>5.4.2 Risiko Perbezaan Jatuh Tempoh</i>	78
<i>(Maturity Mis-Match Risk)</i>	
<i>5.4.3 Risiko Daripada Kekurangan Risab Antarabangsa</i>	79
HILANGNYA KEYAKINAN PELABUR DAN	81
KEJATUHAN EKONOMI	
Masalah di Negara Thai	81
Pengurusan Krisis Yang Tidak Konsisten oleh Presiden Soeharto	82
Dasar Wang Ketat dan Pelarian Modal Asing	84
Beberapa Petunjuk Kejatuhan Ekonomi Indonesia	85
Dasar IMF : Daripada Krisis Menuju Kemelesetan Ekonomi	88
KESIMPULAN	89
Rujukan	92

SENARAI JADUAL

Jadual		Muka Surat
1	Indonesia: Komposisi Pinjaman Perbankan yang Disalurkan, 1983-2000	32
2	Indonesia: Perbandingan Jumlah Bank & Pejabat Cawangan Bank, 1987-1996	33
3	Indonesia: Petunjuk Pertumbuhan Sektor Perbankan (Rp. Trillion)	33
4	Indonesia: Beberapa Petunjuk Ekonomi Sebelum dan Sesudah Keterbukaan Kewangan, 1978-1989	35
5	Indonesia: Ekspansi Jumlah Pinjaman dan Asset Perbankan Nasional, 1988-2000	38
6	Indonesia: Beberapa Petunjuk Ekonomi, 1988-1996	39
7	IFC Investible Total Return Index, 1991-1998	43
8	Indonesia: Petunjuk Pelaburan Terus Asing, 1991-2000	45
9	Indonesia: Kegairahan di Pasar Modal Jakarta, 1991-2000	48
10	Indonesia: Transaksi Pasaran Wang Antar-Bank, 1991-2000	50
11	Indonesia: Ciri-Ciri Beberapa Surat Hutang	52
12	Indonesia: Pelaburan Dalam Obligasi Rupiah, 1991-2000	53
13	Indonesia: Surat Hutang Yang Dikeluarkan, 1995-1997 (US\$ Juta)	54
14	Indonesia: Beberapa Petunjuk Perbankan Nasional	57
15	Indonesia: Penurunan Kadar keuntungan Bank-bank Dalam Negeri, 1987-1995	60
16	Indonesia: Kelompok Syarikat Disebalik 10 Bank Swasta Terbesar	63
17	Indonesia: Jumlah Bank Yang Melanggar Ketentuan 'Prudential Regulation', 1995	67
18	Indonesia: Pinjaman Lapuk dan Tak Berbayar (% Terhadap Seluruh Pinjaman)	69
19	Indonesia: Struktur Hutang Luar Negara (US\$ Juta), 1983-1999	71
20	Indonesia: Beberapa Petunjuk Hasil Operasi Syarikat-Syarikat, 1990-1996	75
21	Indonesia: Tren Perbandingan Risab Antarabangsa, 1988-1997	78

SENARAI RAJAH

	Muka Surat
Indonesia: Petunjuk Pelaburan asing, 1991-2000	45
Indonesia: Jumlah Pelaburan Dalam Negara Yang Disetujui, 1991-2000 (Rp Billion)	46
Indonesia: Jumlah Pelaburan Portfolio Asing, 1991-2000 (US\$ Juta)	47
Indonesia: Jumlah dan Purata Harian Pasaran Wang Antar-Bank, 1991-2000	51
Indonesia: Pelaburan Dalam Obligasi Rupiah, 1991-2000	53
Indonesia: Struktur Hutang Luar Negara per 23 Februari 1998	72
Indonesia: Premi Risiko Daripada Surat Hutang Pemerintah, Julai 1996-Ogos 2001	86
Indonesia: Pergerakan Nilai Tukar US\$/ Rupiah, Januari 1997 – Mac 2000	86
Indonesia: Peningkatan Kadar Faedah di Pasar Wang, 1997-2000	87
Indonesia: Indeks Komposit dan Nilai Transaksi Bursa Saham Jakarta	88

SENARAI ISTILAH

- Arbitrage* : Salah satu bentuk kegiatan spekulasi dalam pasar wang yang mengambil kesempatan/ keuntungan daripada perbezaan kadar faedah atau perbezaan harga instrumen kewangan dalam suatu tempoh tertentu.
- Deregulasi Perbankan : Dasar keterbukaan (liberalisasi) sistem perbankan
- Deregulasi Pasar Modal : Dasar keterbukaan (liberalisasi) pasar modal
- Hedge Financing* : Pembiayaan pelaburan dengan kedudukan *cash-flow* yang selalu positif dan kukuh terdapat perubahan situasi kewangan luaran
- KKN : Korupsi (=rasuah), Kolusi dan Nepotisme
- Konglomerat : Kelompok usaha atau syarikat-syarikat gergasi dalam negeri yang memiliki urusanniaga dalam berbagai sektor ekonomi
- Pemerintah : Kerajaan yang berkuasa
- Pinjaman Bersilang (*Back-to-Back Loan*) : Pinjaman kewangan yang diberikan oleh Bank "A" (milik syarikat "A") untuk syarikat "B", secara bersamaan dengan pinjaman kewangan yang diberikan oleh Bank "B" (milik syarikat "B") kepada syarikat "A".
- Ponzi Financing* : Pembiayaan pelaburan secara ponzi (diambil dari nama Charles Ponzi) memiliki kedudukan *cash-flow* yang sentiasa negatif. Ianya harus selalu melakukan penambahan hutang baru atau terus memperpanjang (*roll-over*) hutang sediaada, Pembiayaan secara ponzi ini boleh menjadi bangkrap apabila terdapat sedikit sahaja perubahan situasi kewangan luaran.
- Speculative Financing* : Pembiayaan pelaburan dengan kedudukan *cash-flow* yang positif dalam jangka masa pendek. Akan tetapi, kedudukan ini sangat sensitif terhadap perubahan situasi kewangan luaran, seperti perubahan kadar faedah atau nilai tukaran mata wang asing. Apabila ini terjadi, kedudukan *cash-flow* dapat berubah secara drastik menjadi negatif.
- Orde Baru : Regim kekuasaan dibawah Presiden Soeharto